

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 13. detsember 2021
(OR. en)

14932/21

AGRI 636
PHYTOSAN 37
AGRILEG 268

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	10. detsember 2021
Saaja:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2021) 787 final
Teema:	KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE kogemuste kohta, mis on saadud taimepassi süsteemi laiendamisel kogu istutamiseks ettenähtud taimede vedamisele liidu territooriumil

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2021) 787 final.

Lisatud: COM(2021) 787 final

Brüssel, 10.12.2021
COM(2021) 787 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

**kogemuste kohta, mis on saadud taimepassi süsteemi laiendamisel kogu istutamiseks
ettenähtud taimede vedamisele liidu territooriumil**

Sisukord

1	SISSEJUHATUS.....	3
2	TAIMEPASSI SÜSTEEMI LAIENDAMINE KÕIKIDELE ISTUTAMISEKS ETTENÄHTUD TAIMEDELE	5
3	MUUD KÜSIMUSTIKUS HÕLMATUD TAIMEPASSI SÜSTEEMI ASPEKTID..	6
3.1	Taimepassi ühtlustatud vorm	6
3.2	Taimepassi kinnitamine kaubeldava ühiku külge	6
3.3	Taimepasside väljaandmiseks loa saanud ettevõtjatele esitatavad nõuded	7
3.4	Kaugmüügi kord – taimepassi väljastamine lõppkasutajale	8
3.5	Elektroonilised taimepassid.....	9
3.6	Reguleeritud mittekarantiinsed taimekahjustajad	9
3.7	Üldine teadlikkus taimepassidest	10
4	JÄRELDUSED.....	10

LÜHENDID

EL: Euroopa Liit

1 SISSEJUHATUS

Viimase peaaegu kahekümne aasta jooksul, kuni 2019. aastani reguleeris ELi taimetervise õigusraamistikku nõukogu direktiiv 2000/29/EÜ¹. Direktiiv sisaldas taimepasside kui kokkulepitud märgiste kontseptsiooni, mis töötati välja selleks, et tasakaalustada taimse materjali vabakaubandust kogu ELis ning kaitsta liidu territooriumi reguleeritud taimekahjustajate leviku eest. Taimepassi hakati kasutama koos liikmesriikide vahel veetava taimse materjaliga ja see asendas fütosanitaarsertifikaati, mis on rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooniga ette nähtud rahvusvaheline dokument. Taimepasse tuli kasutada ka taimede vedamisel ühe liikmesriigi piires, et tõendada nende vastavust ELi õigusaktides sätestatud taimetervisenõuetele. Ühtlasi tuli nüüd teha taimepasside ametlikku kontrolli seal, kus taimne materjal oli toodetud (ettevõtja tegevuskohas), mitte piiril või sihtkohas, ning ettevõtjatele, kes käitlevad reguleeritud taimi ja taimset materjali ning annavad välja taimepasse, kehtestati registreerimiskohustus.

Nõukogu direktiivi 2000/29/EÜ kohaselt nõuti kuni 2019. aastani taimepassi üksnes teatavate taimeliikide ja seemnete ning teatavat liiki taimse materjali puhul, mis olid seotud täpselt kindlaks tehtud taimeterviseriskidega. Uue taimetervise määruse (määrus (EL) 2016/2031²) koostamisel leiti siiski, et senine taimepassi süsteem ei ole piisavalt hästi toiminud, ning lepiti kokku, et taimega kaasas oleva taimepassi nõuet laiendatakse suuremale hulgale seemnete ja eelkõige kõikidele istutamiseks ettenähtud taimedele³. Taimepasside süsteemi laiendamist kõikidele istutamiseks ettenähtud taimedele on täiendatud mitme sättega, mille eesmärk on taimepasside süsteemi tugevdada, muuta see töökindlamaks ja usaldusväärsemaks ning parandada selle tunnustatavust ettevõtjate seas. Peamised sisseviidud muudatused olid taimepassi ühtlustatud vormi kehtestamine, ettevõtjatele kehtestatud kohustus kinnitada taimepass taimede või taimse materjali kaubeldava ühiku või nende pakendi, kimbu või konteineri külge ning ettevõtjatele kehtestatud kohustus tagada taimede või taimse materjali jälgitavus ja viia läbi taimepassi saamiseks vajalikud kontrollid.

Määruse (EL) 2016/2031 artikli 79 lõike 6 alusel tuleb komisjonil esitada Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruanne kogemuste kohta, mis on saadud taimepassi süsteemi laiendamisel kogu istutamiseks ettenähtud taimede vedamisele liidu territooriumil, sealhulgas selge kulude-tulude analüüs ettevõtjate jaoks, ning asjakohasuse korral lisada sellele seadusandlik ettepanek. Käesolevas aruandes käsitletaksegi neid nõudeid.

¹ EÜT L 169, 10.7.2000, lk 1.

² ELT L 317, 23.11.2016, lk 4.

³ See hõlmab kõiki taimeliike ja kaubatüüpe (nt potitaimed, puud ja põõsad, seemikud, pookematerjal, pookealused jne), mida taimekaubanduses kasutatakse ning mis võimaldavad taimede istutamist ja kasvatamist.

Metoodika

Nendele nõuetele vastavuse uurimiseks on komisjon analüüsinud kogu kättesaadavat tõendusmaterjali. Kuna muudatused jõustusid alles 2019. aasta detsembris ja analüüs tehti 2021. aasta veebruaris, ei olnud võimalik avalikult kättesaadavaid andmeid kasutada. Ühtlasi ei ole liikmesriikidel kohustust anda aru hinnatavate aspektide kohta ning seni puuduvad ka liikmesriikides taimepassi süsteemi rakendamise kohta tehtud auditite tulemused. Seetõttu oli ainus võimalus aruandlusnõuete täitmiseks vajaliku tõendusmaterjali saamiseks pöörduda otse asjaomaste ettevõtjate ja haldusasutuste poole, kes tegelevad ELi-sisese taimepassi kauplemise juhtimise ja rakendamisega, sest nemad kogevad neid muudatusi vahetult. Komisjon koostas 70 küsimusest koosneva küsimustiku, mille kinnitasid liikmesriigid ja ELi ühendused. Küsimustiku eesmärk oli hankida teavet nii kogemuste kohta, mis on saadud taimepassi laiendamise kohta kõikidele istutamiseks ettenähtud taimedele, kui ka kulude, tulude ja mõju kohta, et teha kulude-tulude analüüs. Küsimustik⁴ saadeti 27 liikmesriigi riiklikele taimekaitseorganisatsioonidele ja pädevatele sertifitseerimisasutustele ning 48 asjaomasele ELi tasandi ühendusele. Liikmesriikide tasandi ühendused, ettevõtjad ja üldsus said küsimustikule vastata DG SANTE veebisaidi kaudu. Üldsuse kaasamiseks aitasid komisjon ja ELi riiklikud taimekaitseorganisatsioonid küsimustikke sotsiaalmeedia ja muude kanalite kaudu tutvustada. Kokku saadi 177 vastust 25 liikmesriigist. Osalemismäär eri sidusrühmade kategooriate kaupa varieerus järgmiselt: 24 riiklikku taimekaitseorganisatsiooni⁵, 9 pädevat sertifitseerimisasutust seitsmest liikmesriigist⁶, 43 ettevõtjat kümnest liikmesriigist⁷, 44 riiklikku ühendust kolmeteistkümnest liikmesriigist⁸, 50 kodanikku viiest liikmesriigist⁹ ja 7 ELi tasandi ühingut.

Selle aruande toetamiseks koostas komisjon tehnilise aruande¹⁰, mis sisaldas teavet saadud tagasiside kohta ja selle põhjalikku analüüsi (avalikult kättesaadav).

Komisjoni analüüsi raskendasid kolm tegurit: esiteks oli pädevate sertifitseerimisasutuste, ettevõtjate, ühenduste ja kodanike panus väga piiratud ning seetõttu ei saa nende sidusrühmade rühmade kohta lõplikke järeldusi teha; teiseks, väga lühike aeg sätete kohaldama hakkamise ja tagasiside küsimise vahel; kolmandaks, COVID-19 pandeemia mõju kaubandusele ja selle aruande kohaldamisalaga seotud tegevustele.

Eespool nimetatud piirangute tõttu ei olnud teatavatel juhtudel võimalik teha järeldusi kogemuste kohta, mis on saadud taimepassi süsteemi laiendamisel kõikidele liidu territooriumil veetavatele istutamiseks ettenähtud taimedele. Ettevõtjate nende kulude ja tulude hindamine, mis olid seotud taimepassi süsteemi laiendamisega igasugusele istutamiseks ettenähtud taimede vedamisele, viidi läbi sellises ulatuses, nagu oli võimalik, sest küsitluses osalenutelt kogutud kvantitatiivsed andmed olid hajusad ja muudest allikatest ei olnud võimalik neid kätte saada. Selle asemel tehti põhjalik kvalitatiivne kulude ja tulude analüüs. Nimetatud põhjustel on komisjon piirdunud nende teemade käsitlemisega, mis väärivad edasist arutelu.

⁴ <https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/PH-art-79-PP-portal>

⁵ AT, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, FI, FR, GR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SK, SE

⁶ DE, FI, FR, NL, PL, SI, SE

⁷ AT, CZ, DE, ES, FR, IT, NL, PT, SK, SE

⁸ AT, BE, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, IT, LT, NL, PL, SE

⁹ BE, DE, FR, NL, PL

¹⁰ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126789>

2 TAIMEPASSI SÜSTEEMI LAIENDAMINE KÕIKIDELE ISTUTAMISEKS ETTENÄHTUD TAIMEDELE

Määruse (EL) 2016/2031 artikliga 79 kehtestati kohustus, et kõikide istutamiseks ettenähtud taimedega, välja arvatud seemned, peab liidu territooriumil vedamiseks olema kaasas taimepass.

Taimepassi süsteemi laiendamise eesmärk oli suurendada liidu karantiinsete taimekahjustajate vastase kaitse tõhusust, parandada valmisolekut teha kindlaks uusi ELi jaoks probleemseid taimekahjustajaid, tagada poliitika ühtne kohaldamine ning suurendada asjaomaste sidusrühmade teadlikkust. Pooled vastanustest suhtusid taimepassi süsteemi laiendamisse seoses taimede jälgitavuse parandamisega positiivselt ning enamik sidusrühmi leidis, et selle tõhusus karantiinsete taimekahjustajate eest kaitsmisel on kas varasemast suurem või jäänud samasuguseks. ELi jaoks uute probleemsete taimekahjustajate kindlakstegemise valmisolekut hinnati senisest paremaks või samasuguseks ning enamik vastajaid oli seisukohal, et ka asjaomaste sidusrühmade arusaamine ja teadlikkus on kas senisest parem või jäänud samasuguseks.

Teisalt pidas aga ligikaudu kaks kolmandikku sidusrühmadest taimepassi süsteemi laiendamist (uuele eeskirjale üleminek ja selle rakendamine ning taimepassi väljastamine või asendamine) koormavaks ja keeruliseks ning ainult veerand leidis, et muudatus on hallatav, või ei täheldanud mingisugust mõju. Selline muudatuste tajumine (välja arvatud teatavad aspektid, mida on käsitletud selle aruande järgmistes osades) võib tuleneda asjaolust, et uute eeskirjade kohaldamise alguse ja käesoleva aruandega seotud hindamise läbiviimise vahele jäänud ajavahemik oli liiga lühike (2019. aasta detsember – 2021. aasta veebruar).

Et teha kindlaks taimerühmad, millega kaasnes kõige rohkem tehnilisi probleeme, paluti sidusrühmadel nimetada kuni kolm taime või taimerühma, mille korral neil esines taimepassi nõude laiendamise tõttu enim tehnilisi probleeme. Kolme peamise rühmana tõusid esile istutamiseks ettenähtud dekoratiivtaimed, seemned ja istutamiseks ettenähtud viljapuud. Vastupidise küsimuse korral, st et millised on kolm tehniliselt kõige lihtsamini käsitletavat rühma, nimetasid sidusrühmad sama kolme rühma, kuid selles kontekstis nimetati neid vähem.

Taimepassi nõude laiendamine kõikidele istutamiseks ettenähtud taimedele on toonud kaasa muutusi ettevõtjate ja riiklike taimekaitseorganisatsioonide töötajaskonnas ja töökoormuses. riiklike taimekaitseorganisatsioonide puhul oli töökoormusele avaldunud mõju suurem kui töötajaskonnale avaldunud mõju. Seda võib seletada asjaoluga, et osa neist institutsioonidest oli juba jõudnud maksimaalse töötajate arvu piirini, mistõttu ei olnud neil enam võimalik töökoormuse kasvust hoolimata uusi töötajaid värvata. Muudatuse mõju ettevõtjate isikkoosseisule ei olnud ühetaoline: rohkem kui pooled ei täheldanud mingisugust mõju või ei arvanud sellest midagi, seevastu ülejäänud tõid esile nii töötajaskonna kasvu kui ka kahanemist. Küll aga on selle tagajärjel suurenenud rohkem kui poolte küsimustikule vastanud ettevõtjate töökoormus.

3 MUUD KÜSIMUSTIKUS HÕLMATUD TAIMEPASSI SÜSTEEMI ASPEKTID

3.1 Taimepassi ühtlustatud vorm

Määruse (EL) 2016/2031 artikliga 83 on kehtestatud taimepassi ühtne vorm, mida peavad järgima kõik liikmesriigid¹¹, et tagada määruse rakendamiseks ühetaolised tingimused. Sidusrühmad näivad selle muudatusega nõustuvat, kuna enamik neist leidis, et üleminek selle uue nõude järgimisele on olnud hallatav või lihtne. Ka selle muudatuse rakendamist ja keerukust hinnati üsna positiivselt, kuna küsimustikule vastanud sidusrühmadelt saadi rohkem positiivseid kui negatiivseid vastuseid¹².

Taimepassi ühtse vormi kehtestamine on toonud kaasa muutusi nii ettevõtjate kui ka riiklike taimekaitseorganisatsioonide töötajaskonnas ja töökoormuses. Ettevõtjate puhul oli muudatuse mõju töötajaskonnale ja töökoormusele sarnane, kuid riiklike taimekaitseorganisatsioonide puhul oli töökoormusele avaldunud mõju suurem.

3.2 Taimepassi kinnitamine kaubeldava ühiku külge

Määruse (EL) 2016/2031 artikliga 88 kehtestati nõue, et ettevõtjad peavad taimepassi kinnitama taime, taimse saaduse ja muude objektide kaubeldava ühiku külge enne nende liidu territooriumil vedamist, et parandada taimede jälgitavust, vähendada taimekahjustajate edasikandumise riski ning suurendada ELi taimetervise süsteemi tunnustamist sidusrühmade seas. Sidusrühmadelt saadud vastustest nähtub, et see on olnud määrusega kehtestatud muudatustest üks keerulisemaid, ning see võib olla ka üks põhjuseid, miks enamik sidusrühmi pidas taimepassi süsteemi laiendamist kõigile istutamiseks ettenähtud taimedele koormavaks ja keeruliseks (vt 2. jagu).

Uuele nõudele üleminekut pidas koormavaks või väga koormavaks 65 % sidusrühmadest, selle rakendamine oli keeruline või (varasemate nõuetega võrreldes) palju keerulisem 81 % sidusrühmade arvates ning taimepassi väljastamist või asendamist hindasid senisest raskemaks pooled sidusrühmad.

Samuti on osutunud keeruliseks taimepassi kinnitamine teatavat tüüpi taimede, näiteks rullis turba, puidupalkide, mitmest väikesest partiist koosneva saadetise, mitme liigiga partiide või mitut liiki sisaldava poti külge.

Riiklikud taimekaitseorganisatsioonid leidsid, et taimepassi kinnitamine kaubeldava ühiku külge oli kasulik ja see on aidanud ennetustegevust tõhustada¹³, ent ettevõtjad olid vastupidisel arvamusel (see ei olnud kasulik ega aidanud ennetustegevust tõhusamaks muuta¹⁴). Seepärast tegid ettevõtjad ettepaneku, et taimepass lubataks lisada saatedokumentide, näiteks arvete juurde ning et võetaks kasutusele taimepassi elektrooniline versioon.

¹¹ ELT L 331, 14.12.2017, lk 44–52.

¹² Taimepassi ühtsele vormile üleminekut, selle rakendamist ja kasutuselevõtu keerukust hindasid positiivselt vastavalt 68 %, 56 % ja 50 % küsimustikule vastanud sidusrühmadest, seevastu negatiivse hinnangu andis vastavalt 28,9 %, 39 % ja 43 % sidusrühmadest.

¹³ Küsimustikule vastanud 24 riiklikust taimekaitseorganisatsioonist vastavalt 17 ja 14

¹⁴ Küsimustikule vastanud 43 ettevõtjast vastavalt 27 ja 30

Taimepassi kinnitamine kaubeldava ühiku külge on toonud kaasa muutusi nii ettevõtjate kui ka riiklike taimekaitseorganisatsioonide töötajaskonnas ja töökoormuses. Riiklike taimekaitseorganisatsioonide puhul on mõju töökoormusele olnud suurem kui ettevõtjate puhul.

Nõue kinnitada taimepass kaubeldava ühiku külge on lisaks halduskoormusele suurendanud ka ettevõtjate ja tarneahela kulusid, sh ajakulu, eelkõige täheldati seda teatavat tüüpi materjalide puhul ning IT-süsteemide või -seadmete uuendamise vajaduse tõttu. Samuti vastasid kõik sidusrühmad, et on olnud vaja teha aktiivset teavitustööd, et informeerida ettevõtjaid uutele taimepassi nõuetele üleminekust.

3.3 Taimepasside väljaandmiseks loa saanud ettevõtjatele esitatavad nõuded

Taimepassi süsteemi ühetaolise kohaldamise tagamiseks ja taimepassis sisalduva teabe usaldusväärsuse suurendamiseks kehtestati määrusega (EL) 2016/2031 taimepasse väljaandvatele ettevõtjatele uued nõuded: taimede jälgitavuse tagamise nõuded, taimepassi saamiseks vajaliku kontrolli nõuded, ettevõtjatele taimepasside väljaandmiseks loa andmise tingimused ning sellise loa saanud ettevõtjate kohustused (vastavalt artiklid 69, 87, 89 ja 90). Riiklikele taimekaitseorganisatsioonidele on kehtestatud üksikasjalikud eeskirjad ettevõtjate registreerimise kohta (artiklid 65 ja 66) ning ettevõtjatele taimepasside väljaandmise loa andmise kohta (artikkel 89).

Kuigi taimepasse peaksid üldjuhul välja andma selleks volitatud ettevõtjad, oli see nii ainult 12 liikmesriigis 24st küsimustikule vastanud liikmesriigist. Ülejäänud 12 vastanust 6 puhul andsid taimepasse välja peamiselt pädevad asutused, 3 puhul mõlemad ning ülejäänud 3 puhul olenes taimepassi väljaandja kaubast.

Üldjoontes oldi aga ühel meelel (enam kui 70 % vastanutest), et ei ole vaja, et pädev asutus väljastaks teatavate taimede, taimsete saaduste või muude objektide kohta taimepassi. Vaid vähestes liikmesriikides, s.o seitsmes liikmesriigis 24st, võtavad ametiasutused ettevõtjatelt tasu, et anda neile taimepasside väljastamiseks luba.

Mõnes liikmesriigis on esinenud mõningaid viivitusi seoses artiklis 65 sätestatud ettevõtjate registreerimisega. Küsimustikule vastamise tähtaja lõppedes oli 13 liikmesriigis 23st, kelle riiklikud taimekaitseorganisatsioonid küsimustele vastasid, kõik ettevõtjad kooskõlas artikli 65 sätetega juba registreeritud. Teistes liikmesriikides oli töö veel pooleli. Viivitused on tulenenud sellest, et lisandus uusi ettevõtjaid, kes ei ole taimepasse varem väljastanud, tekkis vajadus luua registreerimiseks uus IT-süsteem või puudus teave kaugmüüjate kohta.

Määruse (EL) 2016/2031 artiklit 89, milles käsitletakse ettevõtjatele taimepasside väljaandmise loa andmist, on täiendatud komisjoni delegeeritud määrusega (EL) 2019/827¹⁵. Kõnealuse määruse artikliga 2 pannakse pädevatele asutustele kohustus tagada, et ettevõtjad saaksid kasutada tehnilisi suuniseid, milles on esitatud taimepasside väljaandmisega seotud kontrollidele kehtestatud nõuded. Küsimustikule vastamise tähtaja jooksul teatasid pooled riiklikud taimekaitseorganisatsioonid, et nad on tehnilised suunised juba esitanud, ning ülejäänud vastasid, et nad ei ole seda veel teinud. Küsitluses osalenud ettevõtjate hulgas oli

¹⁵ ELT L 137, 23.5.2019, lk 10–11.

rohkem neid, kes olid tehnilised suunised juba kätte saanud, kui neid, kelleni ei olnud see dokumentatsioon veel jõudnud. Esitatud suuniste kvaliteeti hindas ebapiisavaks vaid väike osa vastanutest, ülejäänud hindasid seda peamiselt keskmiseks või heaks. Samas tasub meele pida, et määrust 2019/827 hakati kohaldama alles 14. detsembril 2020. aastal ja küsimustik avati 2021. aasta veebruaris.

Taimepasside väljastamiseks loa saanud ettevõtjatele esitatavate uute nõuete tulemusena on suurenenud ka taimekahjurite tuvastamise võimalus, kuna taimepassi väljastamiseks tehtavate kontrollide eest vastutavad ettevõtjad. Peaaegu pooled küsimustikule vastanud ettevõtjad märkisid, et nad kasutavad oma tegevuskohas karantiinsete taimekahjustajate kindlakstegemiseks omaenda teadmisi-oskusi, seevastu 44,2 % ettevõtjatest teatas, et tellib ekspertiisi allhanke korras sisse.

Taimepassi väljastamiseks loa saanud ettevõtjatele kehtestatud uued nõuded on toonud kaasa muudatusi nii ettevõtjate kui ka riiklike taimekaitseorganisatsioonide töötajaskonnas ja töökoormuses. Mõlema töökoormus on suurenenud.

Kuusteist riiklikku taimekaitseorganisatsiooni esitasid andmeid nende registreeritud ettevõtjate ja volitatud ettevõtjate koguarvu kohta, kellele 2018., 2019. ja 2020. aastal väljastati taimepass. Esitatud andmete kohaselt on registreeritud ettevõtjate koguarv alates 2019. aastast kasvanud 17 %. Lisaks on taimepassi väljaandmiseks loa saanud ettevõtjate koguarv ajavahemikul 2019–2020 enam kui kahekordistunud.

3.4 Kaugmüügi kord – taimepassi väljastamine lõppkasutajale

Määruse (EL) 2016/2031 artikliga 81 on kehtestatud erand, mille järgi taimepassi ei nõuta selliste taimede puhul, mis tarnitakse otse lõppkasutajale, kuid seda erandit ei saa kohaldada siis, kui taimed on hangitud kaugmüügi teel. Ligikaudu pooled vastanutest pidasid seda nõuet asjakohaseks, kuid umbes 40 % leidis selle olevat tarbetu või koormava. Küsimustikule vastanud eri liiki sidusrühmade vahel esines märkimisväärne erinevus: Riiklikest taimekaitseorganisatsioonidest üle poole pidasid seda nõuet asjakohaseks, kuid ettevõtjatest arvas samamoodi üksnes veerand ja enam kui pooled pidasid seda tarbetuks või koormavaks. Ühtlasi leidsid ettevõtjad, et mõnes sektoris (nt taimesortide säilitamisega seotud tegevuste puhul) on sätete mõju ebaproportsionaalne nende suutlikkusega.

Küsitluses osalenud sidusrühmade arvamused taimepassi sätete jõustamisest lõppkasutajate suhtes, kes hangivad taimi, taimseid saadusi või muid objekte kaugmüügi teel, jagunesid võrdselt asjakohase ja asjakohatu vahel, samas umbes 40 % sidusrühmadest ei olnud selle kohta üldse arvamust avaldanud. Teisalt leidsid pooled riiklikud taimekaitseorganisatsioonid, et kaugmüügi teel taimi hankivatele lõppkasutajatele kehtestatud taimepassi sätteid ei ole piisavalt selged, ning juhiti tähelepanu asjaolule, et eri liikmesriikides on kasutusel erisugused lähenemisviisid.

Arvamused selle kohta, kas on vaja ühtlustatavat lähenemisviisi taimepassi kasutamisele olukorras, kus lõppkasutajaga on sõlmitud kaugleping, jaotusid võrdselt vajaliku ja ebavajaliku vahel, samas umbes veerand vastanutest ei olnud selle kohta üldse arvamust avaldanud.

Erand, mis käsitleb taimepassi nõudega kauba hankimist kaugmüügi teel ja selle otsetarnimist lõppkasutajatele, mõjutab nii riiklike taimekaitseorganisatsioonide kui ka ettevõtjate töötajaskonda vähe, küll aga suurendas see riiklike taimekaitseorganisatsioonide töökoormust.

3.5 Elektroonilised taimepassid

Määruse (EL) 2016/2031 artikli 88 kohaselt peab taimepass olema kaubeldava ühiku külge füüsiliselt kinnitatud, ent artikli 83 lõike 8 alusel on võimalik väljastada ka elektrooniline taimepass, kui rakendusaktidega on sätestatud selle tehniline kord. Üle poole vastanutest pidas elektroonilise taimepassi kasutuselevõttu teostatavaks ja kasulikuks. Vastuste üksikasjalikul analüüsimisel ilmnisid siiski eri sidusrühmade rühmade vahel lahknevused. Elektroonilise taimepassi kasutuselevõttu ei pidanud teostatavaks ainult üks riiklik taimekaitseorganisatsioon 24st, seevastu 43 ettevõtjast oli sellisel arvamusel 14. Ükski riiklik taimekaitseorganisatsioon ei pidanud elektroonilist taimepassi ebavajalikuks, samas 13 ettevõtjast 12 oli just sellisel arvamusel. Ettevõtjad, kes leidsid, et elektroonilise taimepassi kasutuselevõtt ei ole teostatav ega vajalik, põhjendasid oma seisukohta muu hulgas sellega, et elektrooniline taimepass suurendab töökoormust ja kulusid, eriti väikeettevõtjatel. Tehti ettepanek, et elektroonilise taimepassi kasutuselevõtu korral lubataks edasi kasutada ka selle paberversiooni.

3.6 Reguleeritud mittekarantiinsed taimekahjustajad

Enne määruse (EL) 2016/2031 jõustumist kinnitati taimepassiga seda, et kaubeldav taimne materjal ei sisalda karantiinseid taimekahjustajaid. Ent nimetatud määruse artikli 85 alusel hakati taimepassis peale karantiinsete taimekahjustajate puudumise kajastama ka seda, et täidetud on reguleeritud mittekarantiinsete taimekahjustajate kohta kehtestatud nõuded ja võetud nende vastu suunatud meetmeid.

Küsimustiku põhjal ilmnis selge vajadus suurema sidususe järele taimetervise määruse ning taimse paljundusmaterjali tootmist ja turustamist käsitlevate õigusaktide vahel, sest puuviljade paljundus- ja istutusmaterjali ning viinapuude paljundusmaterjali reguleerivad sätted on esitatud nii taimetervise määruses kui ka taimset paljundusmaterjali käsitlevates õigusaktides, tekitades segadust, milliseid nõudeid järgida. Raske on teha järeldusi selle kohta, kas uutest taimepassi nõuetest on olnud kasu reguleeritud mittekarantiinsete taimekahjustajate puhul, sest nende suhtes kehtestatud nõudeid tõhusateks või ebatõhusateks pidanud vastanute arv jagunes ühtlaselt, samas umbes kolmandik vastanutest ei pidanud laiendatud taimepassi süsteemi ei tõhusaks ega ebatõhusaks. Arvamuste lahknevus võib olla seotud seemnete sertifitseerimisega, mille korral on tegemist mitmeetapilise protsessiga, mis hõlmab nii sertifitseerimise ajal kui ka selle järel tehtavaid ametlikke kontrole. Mitu vastanut leidis, et taimepass ei peaks tingimata sisaldama teavet reguleeritud mittekarantiinsete taimekahjustajate suhtes kehtestatud nõuetele vastavuse kohta, kuna seemnete sertifitseerimise ajal ja selle järel teostatavad ametlikud kontrollid juba tagavad, et kaubeldavates seemnepartiides ei esine reguleeritud mittekarantiinseid taimekahjustajaid.

Taimepasse käsitlevad uued eeskirjad ei mõjutanud reguleeritud mittekarantiinsete taimekahjustajate puhul tehtavate ametlike kontrollide tõhusust, sest enamik riiklike

taimekaitseorganisatsioon ja pädevaid sertifitseerimisasutusi viisid reguleeritud mittekarantiinsete taimekahjustajate ja karantiinsete taimekahjustajate ametlikke üheaegseid kontrolle läbi juba enne määruse (EL) 2016/2031 jõustumist. Ainult kaks riiklikku taimekaitseorganisatsiooni ja üks pädev sertifitseerimisasutus teatasid, et nad alustasid reguleeritud mittekarantiinsete taimekahjustajate ja karantiinsete taimekahjustajate üheaegseid kontrolle vahetult pärast taimetervise määruse jõustumist. Reguleeritud mittekarantiinsete taimekahjustajate ja karantiinsete taimekahjustajate üheaegsete kontrollide selge eelis avaldub asjaolus, et need viib enamasti läbi üks ja sama inspektor (91 %). Enamik ametlikke kontrolle tehakse kauba päritolukohas (82 %).

Määrus (EL) 2016/2031 ei avaldanud olulist mõju ka reguleeritud mittekarantiinsete taimekahjustajate ametlike kontrollide arvule: 42 % pädevatest asutustest vastas, et taimepassiga seotud reguleeritud mittekarantiinsete taimekahjustajate ametlike kontrollide arv on jäänud samaks, ja 33 % vastanutest teatas, et kasv on alla 25 %. Taimepassi nõuete laiendamine ei suurendanud reguleeritud mittekarantiinsete taimekahjustajatega seotud nõuetele mittevastavuse ja asjaomaste meetmete mittevõtmise juhtumeid. Mittevastavuse esinemisel teavitas enamik pädevaid asutusi asjaomast liikmesriiki ja lükkas saadetise tagasi. Mõni pädev asutus teatas, et võetav meede oleneb konkreetsest juhtumist, ülejäänud ei olnud aga nõuetele mittevastavate saadetistega seni veel kokku puutunud.

3.7 Üldine teadlikkus taimepassidest

Et selgitada välja, millised on kodanike teadmised taimepassi nõuetest, sisaldas küsimustik ka just sellele sidusrühmade rühmale mõeldud küsimusi. Üle poole küsitluses osalenud kodanikest teadis, et taime kaubanduslikul otstarbel tarnimise korral peab nendega kaasas olema taimepass, ent vaid umbes kolmandik teadis, et ka interneti kaudu ostetud taimedega peab taimepass kaasas olema. Kuigi enamik kodanikest ei olnud interneti kaudu ostetud taimedele kehtestatud taimepassi nõudest teadlikud, pidas üle poole neist seda heaks ideeks ning ainult umbes kolmandik leidis selle olevat kahjuliku.

4 JÄRELDUSED

Üldiselt on laiendatud taimepassi süsteem aidanud kaasa määruse (EL) 2016/2031 eesmärkide saavutamisele, eelkõige karantiinsete taimekahjustajate vastase kaitse tõhustamisele, ELi jaoks probleemsete uute taimekahjustajate kindlakstegemise valmisoleku parandamisele, asjaomaste sidusrühmade teadlikkuse ja taimetervise tähtsuse mõistmise edendamisele ning taimekahjustajate tuvastamise võimaluste suurendamisele.

Enamik sidusrühmi on siiski pidanud taimepassi süsteemi laiendamist kõikidele istutamiseks ettenähtud taimedele koormavaks ja keeruliseks. Lisaks näitab sidusrühmadelt saadud tagasiside, et üleminek uutele nõuetele ei ole alati olnud sujuv ja taimepassidega seotud uued eeskirjad ei ole alati olnud selged, mis tegi nende rakendamise alguses keeruliseks. Sidusrühmad olid ühel meelel, et uued sätted suurendavad liidu territooriumi kaitstust taimekahjustajate eest ning sellega seotud kulud ei olnud märkimisväärsed. Samas leiti, et mõni nõue suurendab halduskoormust ja sellega kaasnevaid kulusid ning et need kaaluvad üles eeldatava kasu. See puudutab eelkõige nõuet kinnitada taimepass iga üksiku kaubeldava

ühiku külge ja kaugmüüki reguleerivaid sätteid. Sidusrühmad olid seisukohal, et istutamiseks ettenähtud taimede ja seemnete sektori üldine toimimine ei ole märkimisväärselt muutunud.

Laiendatud taimepassi süsteemi tõhususe ja praktilise rakendamise parandamiseks ning saadava kasu suurendamiseks on vaja arutelusid jätkata, et teha kindlaks, mida täpselt on vaja täiustada. Aruteluteemad on seotud 1) sätetega, mis käsitlevad taimepassi kinnitamist kaubeldavate ühikute külge, 2) kaugmüügi korraga ning 3) elektroonilise taimepassi võimaliku kasutuselevõttuga ja sellega, kuidas viia see muudatus ellu nii, et tarbetult ei suureneks väiketootjate halduskoormus ega halveneks jälgitavus, mida taimepassi kinnitamine iga kaubeldava ühiku külge uute, praegu kehtivate nõuete järgi võimaldab. Uue taimepassi korra mis tahes muudatus peaks aga olema piiratud ulatusega, kuna selle puhul on eelkõige tegemist juba olemasoleva süsteemi kohandamisega.